

Openbaar onderwijs

Basisscholen in Nederland zijn wettelijk verplicht om aandacht te besteden aan de verschillende geestelijke stromingen in onze multiculturele samenleving opdat leerlingen respectvol met elkaars achtergrond en opvattingen leren omgaan. Voor veel openbare scholen is dit een worsteling. Vaak wordt deze verplichting immers geassocieerd met het moeten geven van godsdienstonderwijs. Dat kan en moet anders vindt Ineke Struijk.

Toen Ineke Struijk zelf leerkracht was op een openbare school en les gaf aan een cultureel behoorlijk diverse klas merkte ze dat het lastig was handen en voeten te geven aan het invullen van dat concept 'respect' voor elkaars achtergrond, cultuur en overtuigingen. Bovendien bleken er voor het openbaar onderwijs nauwelijks methoden beschikbaar te zijn op basis waarvan ze lessen in levensbeschouwing zou kunnen opzetten zonder dat deze een godsdienstige invulling kregen. Vanuit haar overtuiging dat juist het algemeen toegankelijke, en daarmee per definitie pluriforme, openbaar onderwijs zich actief zou moeten

'Het is belangrijk dat ieder kind zijn eigen levensvisie ontwikkelt en die van anderen ontdekt.'

inzetten bij het ondersteunen van kinderen bij het ontwikkelen van hun eigen levensbeschouwing, besloot Struijk zich verder in dit vraagstuk te verdiepen. Ze begon aan de studies Humanistiek en Religie en Levensbeschouwing en deed in dat kader een onderzoek naar levensbeschouwing in het openbaar onderwijs.

Een school zonder gezicht?

Ze ontwikkelde een enquête waar maar liefst 220 openbare basisscholen op reageerden. Duidelijk werd dat veel scholen niet alleen worstelden met dit specifieke vraagstuk, maar in het verlengde daarvan ook met het uitdragen van een duidelijke identiteit.

worstelt met zingeving

Struijk: “Dit is nadelig voor die scholen zelf omdat ouders hierdoor de indruk kunnen krijgen dat er helemaal geen aandacht wordt besteed aan normen en waarden of aan het met respect omgaan met elkaar. De neutrale houding van de openbare scholen ten opzichte van religie – en in sommige gevallen een aversie tegen ‘godsdienstles’ – lijkt dan synoniem aan ‘niets doen aan levensbeschouwing’. Dit leidt feitelijk tot scholen zonder gezicht. Maar ook en vooral doen we hiermee de kinderen tekort. Immers, je mag verwachten dat een school hen helpt bij het omgaan met zingevingsvraagstukken en het ontwikkelen van hun eigen normen en waarden. Sterker nog, ik vind dit een morele plicht van opvoeders en leerkrachten!”

Actieve tolerantie

Een school kan hieraan invulling geven door kinderen inzicht te geven in en begrip te bieden voor de verschillende culturen, religies en levensbeschouwingen waar ze in onze maatschappij mee te maken krijgen. En dit vanuit een basishouding van empathie. Dat is dus ten principale iets anders dan het bieden van lessen over godsdienstige stromingen binnen vakken als wereldoriëntatie of door op verzoek in het lesrooster ruimte te maken voor godsdienstig/humanistisch vormingsonderwijs waarbij verdieping plaatsvindt in één levensbeschouwing of religie. Dit gaat echt verder; we hebben het hier over zingeving en identiteitsontwikkeling in de breedste zin van het woord.”

Struijk ontwikkelde het begrip ‘actieve tolerantie’ waarmee ze wil aangeven dat de school én iedereen welkom heet én kinderen vanuit die pluriformiteit tolerantie bijbrengt voor ieders overtuigingen. “Actieve tolerantie heeft alles te maken met het je werkelijk verbinden met een ander om vandaaruit je eigen morele waarden én respect voor die van een ander te kunnen ontwikkelen. Dus niet het passief gedogen of tolereren van elkaar. Actieve tolerantie kan een overkoepelende ethische dimensie worden voor het openbaar onderwijs die gebaseerd is op de universele waarden van eerbied, geluk, hoop en rede. Waarden waar iedereen zich in kan herkennen.”

Grote belangstelling van scholen

De manier om dit te doen is volgens Struijk onder andere het filosofisch gesprek. “Filosofische gesprekken over zingeving zijn echt niet te moeilijk voor kinderen maar moeten wel goed begeleid worden. Leerkrachten zouden hierin geschoold moeten worden. Ook vraagt het van de leerkracht een gedegen kennis van verschillende culturen en levensbeschouwingen.” Er blijkt binnen het openbaar onderwijs grote belangstelling voor het verder invullen van het begrip ‘actieve tolerantie’. Struijk wordt namelijk vaak gevraagd om presentaties te geven aan schoolbesturen en leerkrachten.

Struijks ultieme droom is te komen tot een situatie waarin het grondwettelijke recht op meningsuiting sturend zal zijn binnen het onderwijs en het recht op vrijheid van godsdienst geen rol meer speelt. Alle kinderen op alle scholen hebben recht op het ontwikkelen van hun volledige identiteit en hun eigen levensbeschouwing. Het je verder verdiepen in één godsdienst zou dan buiten school moeten plaatsvinden voor wie dat zelf wil. “We moeten af van het onderscheid tussen scholen op basis van denominatie. Het is nu écht tijd dat de verzuiling in het onderwijs verdwijnt.”

Meer lezen?

Het onderzoek van Struijk en de kernwaarden van het openbaar onderwijs krijg je via EducarePlus

Dit artikel kreeg je van Educare!

Educare is een tijdschrift over opvoeden en onderwijs vanuit verbondenheid. Het wordt uitgegeven door Stichting Universele Opvoeding en verschijnt 5x per jaar. Ieder nummer bevat een uitneembaar katern met praktische oefeningen en informatie die je thuis en/of in de klas kunt uitvoeren.

Wanneer je op de hoogte wilt blijven van nieuws over opvoeding en onderwijs in verbondenheid, dan kun je je inschrijven op onze digitale nieuwsbrief. We sturen je dan ook bericht wanneer de nieuwe Educare (het tijdschrift) uitkomt. We gebruiken de nieuwsbrief tevens voor nieuws wat niet in het tijdschrift gedrukt kon worden en om je op de hoogte te houden van ontwikkelingen op onze websites.

Schrijf je nu in op de nieuwsbrief en ontvang direct 6 Educare katernen (pdf):

1. Leren met Hart Focus
2. Schatgraven in jezelf
3. Verrassend tekenen
4. Opgroeien in verbondenheid
5. Leren kun je leren
6. De rol van spiegelneuronen

Je vindt het inschrijfformulier op onze homepage op www.educare.nl

Op onze website kun je ook een abonnement afsluiten op het tijdschrift zelf of ter kennismaking een proefnummer aanvragen.

De websites van Stichting Universele Opvoeding:

- www.educare.nl – alles over het tijdschrift Educare
- www.opvoedingsboek.nl – wekelijks een boekbespreking...
- www.opgroeieninverbondenheid.nl – wekelijks een praktische tip...
- opvoedingenonderwijs.ning.com – digitale ontmoetingsplaats voor leden

Copyrights van alle teksten en foto's in deze pdf berusten bij Stichting Universele Opvoeding en de respectievelijke auteurs en fotografen. Je mag er niets uit kopiëren zonder hier vooraf toestemming voor te vragen. Je mag wél deze pdf in zijn geheel doorgeven aan vrienden en/of collega's van wie je denkt dat ze belangstelling hebben voor de inhoud ervan.

St. Universele Opvoeding – Hendrik Marsmanweg 16 – 4103 WS Culemborg – redactie@educare.nl